

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

УДК 371.134/.38.001.085+373.211.24 (045)

*Олеся Мисик, викладач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті здійснено характеристику педагогічної практики, визначено її мету, основні функції та завдання. Проаналізовано значення педагогічної практики для формування фахової компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Визначено особливості організації різних видів практики, а саме виробничої та навчальної, а також охарактеризовано їхній вплив на становлення особистості майбутнього виховання та підвищення його фахової компетентності.

***Ключові слова:** педагогічна практика, фахова компетентність, функції практики, мета практики, завдання практики, види практики, виробнича практика, навчальна практика, педагогічна діяльність.*

Літ. 6.

*Олеся Мысык, преподаватель кафедры дошкольной педагогики, психологии и
профессиональных методик
Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии*

**ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРАКТИКА КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ
ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА**

Сделана характеристика педагогической практики, определены ее цели, основные функции и задачи. Проанализировано значение педагогической практики для формирования профессиональной компетентности будущих воспитателей детей дошкольного возраста. Определены особенности организации различных видов практики, а именно производственной и учебной, а также охарактеризованы их влияние на становление личности будущего воспитания и повышения его профессиональной компетентности.

***Ключевые слова:** педагогическая практика, профессиональная компетентность, функции практики, цель практики, задачи практики, виды практики, производственная практика, учебная практика, педагогическая деятельность.*

*Olesya Mysyk, Lecturer of Preschool Pedagogy, Psychology and Specialized Techniques Department
Khmelnytsky Humanities and Pedagogical Academy*

**PEDAGOGICAL PRACTICE ASA FACTOR IN SHAPING PROFESSIONAL
COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN PRESCHOOL CHILDREN**

This article provides description of pedagogical practices, to its purpose, the main functions and tasks. Analyzed the importance of teaching practice to create professional competence of future teachers of preschool children. The features of the various practices, such as production and training, and describes their influence on the development of future education and enhance its professional competence.

***Keywords:** teaching practice, professional competence, functions, practices aim practice, practice tasks, practices, work placements, teaching practice, teaching activities.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вища освіта в Україні спрямована на забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, які мають визначати темпи і рівень науково-технічного, економічного і соціально-культурного прогресу, а також на формування інтелектуального потенціалу нації та всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства. Вона має стати могутнім фактором розвитку духовної культури українського народу, засобом відтворення продуктивних сил України.

Підготовка вихователів для дошкільної галузі

здійснюється за навчальними планами і програмами, які забезпечують сучасний високий рівень їх кваліфікації. Вони спрямовані на формування особистості, яка здатна творчо та професійно вирішувати освітні і виховані завдання в умовах розвитку української державності та національної системи, сприяти виведенню її на рівень міжнародних критеріїв і стандартів.

За період навчання студент має розширити та поглибити свої знання з соціально-гуманітарних наук, набути психолого-педагогічної підготовленості, підвищити фахову компетентність, що ефективно реалізується в процесі практики.

Педагогічна практика – це професійно спрямоване явище, в якому поєднується, взаємозумовлюється багато діяльнісних процесів, що здійснюються у взаємовідносинах суб'єктів з метою задоволення особистісних запитів та інтересів соціального буття людських індивідів у громадському житті та дії наступних поколінь суспільства. Педагогічна практика – це особливий вид діяльності, що визначений як ефективний компонент професійної, інтелектуальної і життєвої підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

У Законі України “Про вищу освіту” зазначено, що сучасний освітянин – це професіонал, здатний до багатоваріативної педагогічної дії, прогнозування можливих результатів, котрий володіє прийомами аналізу і самоконтролю, вміє педагогічно осмислити нові соціально-економічні умови виховання, наслідки ринкових взаємовідносин, оцінити нові тенденції з позиції педагогічної діяльності. Проте якість підготовки педагогів за багатьма вказаними параметрами, як свідчить вивчення масової практики, ще не відповідає вимогам сучасного дошкільного навчального закладу. У зв'язку з цим актуальною залишається потреба в забезпеченні дошкільних навчальних закладів, добре підготовленими, професійно компетентними кадрами [3, 9 – 19].

Успіх професійної діяльності майбутніх вихователів, як свідчать результати проведених досліджень, багато в чому залежить від сформованості в них професійно-педагогічних цінностей, мотивів, інтересів, тому професійна підготовка студентів педагогічного вузу полягає не тільки в тому, щоб надати молодим фахівцям певну суму знань, але разом з ними прищепити ціннісне ставлення до професійної діяльності. Важлива роль у цьому процесі належить педагогічній практиці у вищих навчальних закладах, яка виступає органічною частиною навчально-виховного процесу, що забезпечує поєднання психологічної готовності й теоретичної підготовки майбутніх вихователів з їх майбутньою практичною діяльністю.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Кожний майбутній вихователь у межах вищого педагогічного навчального закладу набуває комплексну систему знань, що відбивають енциклопедичність і практичність, доцільність і актуальність застосування. Найважливішими є світоглядні знання, що допомагають індивіду розпізнати закономірності розвитку суспільства і визначити власне місце у потоці загальносуспільних і людських змін та аналізувати наявність протиріч. Тому студент-практикант

повинен мати широкий кругозір планетарної людини, світоглядну цілісність і громадсько-державну позицію.

У сучасних наукових дослідженнях велика увага приділяється організаційно-методичним засадам педагогічної практики (Л.В. Артемова, Л.М. Волобуєва, М.К. Козій, П.Є. Решетніков, В.Т. Чепиков та ін.).

Проблеми практичної підготовки спеціалістів присвячено ряд досліджень. Зокрема теоретико-методологічні й дидактичні питання практичної підготовки висвітлено в роботах О.А. Абдулліної, В.І. Бондаря, А.П. Беляєвої, О.Я. Савченко, Д.А. Тхоржевського, М.Д. Ярмаченка. Історичні аспекти практичної підготовки розкрито в наукових публікаціях В.Н. Губаря, Г.Н. Захаревича, Г.І. Терещенка, Ю.І. Чирви. Психолого-педагогічні проблеми практичної підготовки відображено у працях Г.О. Балла, І.Д. Бежа, А.П. Верхоли, П.Я. Гальперіна, М.К. Козія та ін. Зокрема у дослідженнях М. Козія висвітлено керівництво педагогічною практикою молодших спеціалістів.

Методичні та організаційні аспекти практичної підготовки фахівців з дошкільної освіти розкрито в роботах В.П. Дубрової та Є.П. Мілашевич, але вони стосуються лише І-го освітньо-кваліфікаційного рівня [2]. Проблеми практичної підготовки майбутніх вихователів знайшли відображення в наукових дослідженнях Л.М. Волобуєвої, В.І. Ядешко, Л.І. Павлової та ін. [5]. Окремі напрямки ступеневої практичної підготовки майбутніх фахівців висвітлені в публікаціях С.Ю. Балбенко, Г.Г. Кіт, М.І. Сметанського та ін., але вони стосуються підготовки вчителя. Проте, не зважаючи на дослідження видатних науковців, які приділенні увазі педагогічній практиці, питання формування фахової компетентності майбутніх вихователів і педагогічній практиці як чиннику фахової компетентності досліджено не достатньо, що і спонукало нас до висвітлення даної проблеми.

Мета статті полягає у розкритті педагогічної практики як чинника формування фахової компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, а також висвітлення особливостей організації педагогічної практики на базі вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія – заклад багатоступеневої освіти, де підготовка вихователів дітей дошкільного віку здійснюється за чотирма освітньо-кваліфікаційними рівнями – молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. Важливим етапом їхнього професійного

становлення є педагогічна практика, яка відіграє системоутворюючу роль у формуванні творчої особистості майбутнього спеціаліста, забезпечує взаємодію теоретичних знань та практичних умінь.

Розробка основних концептуальних положень практичної підготовки базується на філософському трактуванні практики як специфічно людського способу освоєння світу. Згідно з цим у процесі практичної діяльності є можливість не просто відтворювати теоретичні знання, а й змінювати власну програму, конструювати нові алгоритми діяльності і поведінки, формувати та досягати принципово нових цілей, що забезпечить професійну активність студента (практика в перекладі з грецького “*праксис*” означає “активність”, “діяльність”). У філософському розумінні практика – це діяльність, за допомогою якої людина змінює, перетворює світ. В українському педагогічному словнику педагогічна практика визначається як спосіб вивчення навчально-виховного процесу на основі безпосередньої участі в ньому практикантів [1].

В умовах ступеневої освіти підвищується роль практики, яка спрямована на формування у майбутніх вихователів дітей дошкільного віку фахової компетентності щодо реалізації Базового компонента дошкільної освіти в умовах гуманізації педагогічного процесу, що базується на особистісно орієнтованій взаємодії дитини і педагога. Під час педагогічної практики студентам доводиться розв’язувати різнопланові педагогічні завдання, в конкретних ситуаціях прогнозувати хід навчально-виховного процесу і знаходити оптимальні шляхи управління ним. Іншими словами, відбувається не тільки ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи в дошкільному закладі, з передовим педагогічним досвідом, але й надання допомоги навчально-виховним закладам. Загалом це інтенсивна самоосвітня і самовиховна робота майбутніх вихователів, перевірка їхньої готовності до адаптації в умовах реальної дійсності щодо розвитку дошкільної освіти.

У сучасних умовах розвитку дошкільної освіти майбутні педагоги в процесі практичної підготовки повинні постійно прагнути до вдосконалення професійних знань, умінь і навичок, діагностувати та прогнозувати розвиток дитини, удосконалювати форми, методи виховання та навчання дітей, використовувати інновації з метою забезпечення обов’язкової дошкільної освіти та виконання вимог її Базового компонента. На кожному етапі професійного становлення майбутнього фахівця в умовах ступеневої

підготовки передбачені різні види практики, в результаті яких студенти набувають відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів [4].

Мета педагогічної практики на I освітньо-кваліфікаційному рівні – формування сучасного педагога-професіонала в галузі дошкільної освіти. Головні завдання практики спрямовані на формування у студентів системи педагогічних професійних знань, умінь, навичок, необхідних для виконання кваліфікаційних обов’язків вихователя дітей дошкільного віку; навчання творчому застосуванню набутих теоретичних знань при проведенні різного роду роботи з дітьми; формування навичок спостереження та аналізу педагогічної діяльності, вмінь осмислювати і використовувати передовий педагогічний досвід; вироблення прагнення до пошуку найбільш ефективних методів виховання і навчання дітей; формування в практикантів навичок роботи з дитячим колективом з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей, а також взаємодії з батьками, яка ґрунтується на гармонійному поєднанні родинного і суспільного виховання; розвиток професійних здібностей майбутніх вихователів, їхнього інтересу та любові до педагогічної діяльності, до професії педагога, до дітей.

Форми організації педагогічної практики склалися дуже давно і стали традиційними. В зв’язку з тим, що підвищені вимоги до підготовки фахівців вимагають сьогодні не стільки алгоритмічних, скільки евристичних рішень, в навчальному закладі була створена система цілісної побудови педагогічної практики, що передбачає єдність окремих її етапів, наступність ідей, змісту, взаємозв’язку з психолого-педагогічними дисциплінами. Створено також нове покоління планів практики, які передбачають багатоступеневість, де на кожному етапі забезпечено чіткий відбір того базису, яким повинен оволодіти студент, визначені цілі і завдання, що характеризують психолого-педагогічну спрямованість практичної підготовки на даному етапі. На цій основі розроблена робоча модель практики, першим етапом якої є вступ у спеціальність (2 курс, 3 семестр) і здійснюється вона перспективним методом занурення студентів у проблеми дошкільної освіти. Основним завданням її є виховання інтересу до особистості дошкільника, до діяльності педагога. Це знайомство з різними типами дошкільних навчальних закладів, що здійснюється під час спостережень з педагогіки і психології. Даний вид практики дозволяє студентам особистісно і професійно зорієнтуватися і зробити черговий

вибір подальшого освітнього і професійного маршруту. Третій семестр другого курсу – це також період адаптації студентів на практиці, метою якого є спостереження цілісного педагогічного процесу і поступового включення в самостійну роботу.

У четвертому семестрі проводиться пробна практика в групах раннього віку, в процесі якої студенти закріплюють знання про особливості організації життя і виховання дітей цього віку, вчать самостійно проводити режимні процеси, ігри-заняття з різних розділів програми, організувати самостійну діяльність дітей, а також практично ознайомлюються з діагностикою їхнього розвитку за основними показниками.

Практичну підготовку на третьому курсі (5, 6 семестри) ми визначаємо як період стабілізації, який характеризується формуванням у студентів умінь вирішувати конкретні освітньо-виховні завдання з урахуванням умов групи і дошкільного закладу, вікових та індивідуальних особливостей дитини. Це період пробної практики в дошкільних групах, який є багатостороннім і складним процесом вправ із формування у студентів педагогічних умінь.

Для повноцінного залучення практикантів до розвивальної освітньої діяльності велика роль належить літній практиці. Вона має на меті виробити у майбутніх фахівців умінь самостійно застосовувати в практичній роботі з дошкільниками знання, одержані в процесі вивчення спеціальних предметів, а також пропедевтичне засвоєння різноманітних форм і методів роботи з дітьми під час літнього оздоровчого періоду. Важливе значення має включення у плани практики завдань із краєзнавства щодо виховання юного подоланця, що є реальним входженням в соціокультурне середовище, а це могутній стимул до самоосвіти і творчості студента. В цьому плані визначено блок культурологічних знань, відібрано зміст краєзнавчої практики, який допоможе студентам-практикантам використовувати цю інформацію для організації педагогічного процесу в дошкільному закладі з урахуванням принципу культуродоланості.

На четвертому курсі (7 семестр) проводиться активна пробна практика, яка дозволяє створити умови для самореалізації особистості студента, залучити до вирішення творчих завдань, грамотно проектувати логіку педагогічного процесу, використовуючи різні засоби, форми, методи, інноваційні педагогічні технології; виявляти проблеми, актуальні для дітей конкретної групи,

використовуючи різні методи дослідження; оволодівати функціонально-діяльними вміннями, необхідними для самоаналізу, самоспостереження, саморозвитку.

Завершальним етапом теоретичної і практичної підготовки студентів є переддипломна практика (4 курс, 8 семестр), яка виявляє рівень та якість їхніх професійних знань, умінь та навичок. Вона передбачає сформулювати у практикантів умінь володіти сучасними засобами пошуку, обробки і накопичення інформації, необхідної для роботи з дітьми, батьками та колегами.

Практика на II та III освітньо-кваліфікаційних рівнях базується на комплексі професійних знань, умінь та навичок, якими оволоділи фахівці в процесі практичної підготовки вихователя дітей дошкільного віку – молодшого спеціаліста. В зв'язку з тим, що державна атестація майбутніх бакалаврів передбачає написання та захист дипломної роботи, педагогічна практика спрямована на вирішення цієї проблеми.

На шостому та сьомому курсах (12, 14 семестри) організовується переддипломна педагогічна практика, під час якої реалізується власна концепція професійного зростання випускника, підвищується рівень фахової компетентності. Студенти проводять систему сучасних занять нового покоління в дошкільних закладах, розширюють діапазон їхніх видів, формують життєву компетентність дитини. Це є показником прагнення їх до самовираження, неординарності у підходах до освітньо-виховного процесу, умілого використання теоретичних знань у практичній діяльності. Майбутні вихователі самостійно готують і проводять різні заходи відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. При цьому синтезуються знання з психології, педагогіки та часткових методик і перевіряються в конкретних педагогічних ситуаціях. Також вони набувають досвіду в роботі з батьками, самостійно готують і проводять бесіди, читають лекції з проблем виховання на батьківських зборах.

У процесі переддипломної практики майбутні бакалаври та спеціалісти можуть використовувати в роботі з дітьми інноваційні педагогічні технології. Вони набувають методичних навичок у використанні особистісно орієнтованої моделі навчання, педагогіки співробітництва, здійснюють індивідуалізацію, диференціацію, узагальнюють та систематизують свій практичний досвід. Все це підвищує фундаментальність і самоцінність практики.

Практика слухачів магістратури нами

розглядається як важлива складова професійної підготовки майбутніх викладачів вузів, спрямована на закріплення та реалізацію в спеціально створених умовах набутих магістрантами предметних, психолого-педагогічних, науково-методичних знань, необхідних для майбутньої діяльності, а також як засіб творчого розвитку та саморозвитку магістрів педагогічної освіти, формування у них фахової компетентності, професійно значущих якостей та готовності до інноваційної діяльності.

Отже, педагогічна практика у системі ступеневої підготовки фахівців з дошкільної освіти забезпечує їхню готовність до постійного вдосконалення, професійного росту, збагачує творчий потенціал, бажання зробити дитину щасливою, сформувати її життєву компетентність.

Висновки. Ми вважаємо, що необхідно проводити подальшу роботу із збагачення змісту педагогічної практики. Програми практики мають відображати не лише напрям процесу формування і розвитку професійно-педагогічних умінь майбутнього вихователя дітей дошкільного віку, але й конкретні зміни у навчальних програмах, сучасні тенденції розвитку дошкільної освіти в Україні. Для забезпечення єдиних вимог під час педагогічної практики важливо розробляти інструктивні матеріали з питань роботи педагогічних колективів дошкільних закладів зі студентами, а також проводити спільні конференції за участю студентів-практикантів, викладачів навчального закладу, працівників дошкільних закладів.

Розглядаючи проблему організації практики,

слід пам'ятати і про те, що вона тільки тоді може стати ефективним засобом підготовки до педагогічної діяльності, коли у самого студента є бажання, прагнення стати хорошим вихователем, коли він свідомо організує процес своєї професійної самоосвіти і самовиховання, коли він усвідомлює відповідальність за виховання і розвиток підростаючого покоління.

1. Гончаренко С.У. *Український педагогічний словник* / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

2. Дуброва В.П. *Педагогическая практика в детском саду: Учеб. пособие для студентов пед. учеб. заведений* / В.П. Дуброва, Е.П. Милашевич. – М.: Изд. центр "Академия", 1998. – 160 с.

3. Закон України "Про вищу освіту" // *Голос України*. – 2014. – №148. – С. 9 – 19.

4. Машкіна Л.А. *Педагогічна практика в системі ступеневої підготовки вихователів дітей дошкільного віку: Навчальна програма та методичні рекомендації щодо її реалізації* / Л.А. Машкіна. – Хмельницький: Вид-во ХГПІ, 2002. – 58 с.

5. *Педагогическая практика студентов факультетов дошкольного образования: Учеб. пособие* / Л.М. Волобуева, В.И. Ядэшко, Л.И. Павлова и др. – М.: Изд. центр "Академия", 1999. – 224 с.

6. *Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів освіти України: Наказ Міністерства освіти України від 8 квітня 1999 р. № 93* // *Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту. Випуск 1*. – К., 1994. – С. 139 – 153.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2014

Джерела мудрості

"Українська пісня – це геніальна поетична біографія українського народу."

О. Довженко

"Українська пісня – це бездонна душа українського народу, це його слава."

О. Довженко

